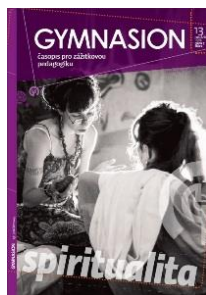

Recenze

GYMNASION, časopis pro zážitkovou pedagogiku

číslo 13, podzim 2013 (ročník 7, číslo 2), Téma: spiritualita, Gymnasion, o.p.s.

Gymnasion vydaný na podzim roku 2013 je čtením o spiritualitě. Téma není novátorské, avšak texty v publikaci dokazují, že zážitky se spiritualitou jsou vždy tak ojedinelé, že stojí za to se o ní znovu a znovu zmiňovat. V soudobém shonu je přínosné nejen hledat cesty, jak spiritualitu chápat, ale také přinášet nové nápady, jak ji předávat dál – při kurzech, seminářích či jiných akcích zaměřených na rozvoj osobnosti na interpersonální či intrapersonální úrovni.

Ve vztahu k sociální pedagogice považujeme obsah posledního Gymnasionu za obohacující, ostatně stejně jako většinu předchozích témat tohoto „dvouročnicku“. Sociální pedagog je jeden z těch, kdo nabízí paletu pomoci s výzvami a problémy klienta, je tedy průvodce na cestě. Na 102 stranách se můžeme čtivou formou inspirovat několika různými pojetím tématu spiritualita v kontextu práce s lidmi postavené na zážitcích, zároveň nás články odborníků informují o současném dění v oboru po stránce teoretické i praktické.

V ÚVODU se dva autoři, Jan Bílý a Vojtěch Černý, pozastavují v osobní úvaze nad vnímáním pojmu duchovna – spirituality dnešní společnosti, kde převažuje konzumní styl života. Čtenáře tímto také nabádají k „nečernobílému“ nahlížení na dění kolem nás.

V rubrice TEORIE najdeme pohledy praktiků na témata, která zážitkovou pedagogiku a spiritualitu spojují. Nejprve I. Jirásek a J. Neuman přibližují evropské setkání Nature & Sports Euro Meet. Jedná se o největší konferenci outdoorových sportů v Evropě. Článek poukazuje nejen na současné trendy v zážitkovém učení, ale také odkazuje na Evropskou síť outdoorových sportů, která je dle jejich názoru o značný krok vpředu oproti „české kotlině“, kde převažuje neukotvenost a vzájemná nepropojenost mnoha dalších odvětví od výchovy v přírodě až po outdoorové sporty. E. Hurych se v dalším článku rozepisuje o praktickém pojetí spirituality v teoretickém konceptu zážitkové pedagogiky. Podotýká především, že není nutné ji vnímat pouze v provázanosti s duchovnem jakožto náboženstvím a zdůrazňuje pojetí spirituality v tzv. „sekularizované podobě“ (str. 13). Zajímavě vystihuje možné hrozby práce se spiritualitou – ve smyslnástroje manipulace s druhým, či nadměrné glorifikace pozitivismu, která by mohla popřít nejen samotný pojem, ale stejně tak celou zážitkovou pedagogiku. V návaznosti na předchozí článek nás zaujal text Š. Grimmicha, který na pěti pojmech/technikách/přístupech popisuje paralelní akty náboženství a zážitkové pedagogiky. „Autor se pokouší ukázat, že zážitková pedagogika může prostředkovat náboženskou zkušenost, a to v některých případech silněji, než tradiční náboženství.“ (str. 18) Nabízí nové úhly pohledu a pedagogové i lektori mohou v článku nalézt inspirující styčné body pro vlastní praxi. M. Kaplánek nám v dalším článku otevírá otázku, proč bychom na pobytovém kurzu či táboře ne/měli dávat automaticky prostor pro účastníky praktikující různá náboženství. Pozastavuje se také nad tím, kde se v nás bere samozřejmost, se kterou často automaticky s věřícími v tomto směru v programu nepočítáme. Vedle toho řeší otázku lektorské kompetence při zařazení zmíněných témat při samotném programu kurzů. Závěrem rubriky o teorii shrnuje R. Hanuš dění na konferenci Pedagogiky útisku, kde vystoupilo a diskutovalo několik odborníků k tématu osobnostního rozvoje v pedagogice za cílem využít k rozvoji sebe sama a k rozvoji vlastního kritického myšlení nepříznivých životních situací. Tuto konferenci o intenzivních formách všestranné výchovy pořádala Katedra rekreologie FTK UP v Olomouci, nakladatelství Gasset a obecně prospěšná společnost Gymnasion. Další ročník se uskuteční 11. října 2014 a nese název Půvab renesance.

Rubrika s názvem METODA začíná poetickým článkem Cesta životem, kde V. Smékal popisuje schopnost a vědomí vlastní volby jako životní klíč k úspěchu v boji proti „osudovému determinismu“ (str. 31). Téma přibližuje smýšlení o životě skrz oči velikanů, jako jsou M. Gándhí či V. E. Frankl, jejichž přístup patří mezi zásadní při pomáhajících profesích, nejen pro vlastní psychohygienu, ale zároveň pro schopnost motivovat druhé a skrz tuto motivaci rozumět jak jim, tak i dění kolem nás. V textu s názvem Spirituální podstata učení se zážitkem se P. Dražanská a I. Jirásek opět vrací k hledání paralel mezi pojetím spirituality, spirituální osobnosti, duchovna a náboženstvím, a k otázce, jaké paralely nacházíme při využití metod zážitkové pedagogiky. I když se termíny v jednotlivých oblastech liší, princip záměr-program-reflexe nacházíme ve většině z nich. Obohacujícím čtením je anketa P. Dražanské, která se ptá na význam spirituality praktiků, jako jsou H. Veltermanová, V. Rodriguezová či V. Halada. Dostáváme stručné, ale pestré odpovědi a různé rady vycházející z jejich zkušeností získaných v práci s tímto tématem v konkrétních kurzech či projektech.

Gymnasion sdílí i příběhy aktuálního dění na poli akcí pro rozmanité cílové skupiny. Pro tyto články slouží rubrika PRAXE. V prvním z článků přibližuje svou zkušenost Z. Andresová. Na realizovaném kurzu Klíčení ukazuje, jak uchopila dramaturgii na akci pro děti a jak využila s týmem tématu hrdinů z dětství. Další článek nabízí „nevšední zážitky“ ze zážitkového kurzu pro vojenské kaplany. I. Jirásek zde na konkrétních příkladech popisuje rozdíl ve vnímání účastníků kurzu, kdy morálka a etika se staví do popředí více, než jsme na jiných kurzech možná zvyklí. Otázkou zůstává, zda tato myšlenka nepřímo podporuje úvahu M. Kapláňka (rubrika Teorie) o prostoru pro duchovno na kurzech nebo zda se jedná o tak velice specifickou cílovou skupinu. O mnoha důležitých snech instruktorů při realizaci zážitkových kurzů píše S. Trávníčková v článku, kde na příkladu z praxe – kurz Vlastní cestou 2013, čtivě motivuje instruktory, aby se nebáli pojmout kurz po svém, realizovat nové hry a překračovat hranice možností svých i účastníků. Na deseti příkladech shrnuje body, které mohou přinést úspěšný kurz – pokud mu sami věříme. Vše je obohaceno o přepis vybraných zpětných vazeb účastníků ke konkrétním tématům. Na závěr rubriky píše R. Trčková o zkušenosti učení učitelů, jak učit zážitkem ve školách. Postavení učitele do role žáka, využití akce a reflexe, metodické diskuze, kazuistiky – to vše bylo použito s cílem předat pedagogům novou inspiraci, naučit je pracovat s technikami zážitkové pedagogiky, celkově zvýšit motivaci pro využití těchto technik a tím i odbourat předsudky o zážitkové pedagogice. Zpětná vazba účastníků byla pozitivní a tak si autorka závěrem odpovídá na otázku, zda „má tedy smysl klestit cestu zážitkové pedagogice do škol?“ (str. 70).

Závěrečná rubrika INSPIRACE je okénkem nejrůznějších témat inspirujících nás nevšedními úvahami. Krátká zamyšlení, rozhovory, recenze nabízí prostor pro hraní si s pojmy, fenomény i osobnostmi. M. Turečková představuje J. Jelínka, člověka, který se pojí nejen s knihami, které prodává, ale také s příběhy, které provází jeho život i knihkupectví. Jeho pozitivní pohled na život se úzce pojí i s pojetím výchovy. K čemu je dobré ponořit se občas do tmy?, se ptá M. Jirásková. Inspiraci může najít každý sám ve svém nitru, pokud nebojujeme se sebou samým. K čemu (se) můžete inspirovat vy? R. Macků přináší myšlenkovou rozcvičku, která nás vrací přímo zpět k tématu. Cibule má mnoho vrstev, jaké vrstvy skrývá podle každého z nás spiritualita? Cílem cvičení je hledat nejen úvahy autorů, ale také protáhnout vlastní mozkový aparát. K. Pokorná přibližuje aramejský otčenáš, který otevírá téma ženskosti a uctívání Matky v křesťanství. Aramejštinu, rodný Ježíšův jazyk, dnes přeložíme, ale co zmíněnou skladbou autor myslel, to už se můžeme jen dohadovat - stejně jako o smyslu jeho dávného vzniku. Přesto se zde otevírá zajímavá nejen spiritualistická, ale také genderově založená otázka o křesťanské výchově. Co s nedělí a jaké jsou naše rituály, nejsme-li náboženští praktici? M. Turečková inspiruje krátkou úvahou o tom, jaká zastavení v tento nepracovní den děláme, a také se zamýšlí, jak s nedělí nakládáme v rámci zážitkových kurzů. Dál nám autorka představuje prostor pro sdílení, Stromokruh Evropy, který vytvořila ve spolupráci s dalšími lidmi, nedaleko Ivančic. Účastníci kurzu Kovářská epopej vytvořili návrhy centrálního díla a jedno z nich dnes stojí uprostřed Stromokruhu (zvonice ve tvaru srdce). Ten tvoří 27 národních stromů členských států Evropské unie (verze 2009) a je to světové unikum. Přes nepříjemné zničení neznámými vandaly v roce 2011 dnes stromy opět rostou a vytváří stín pro všední setkání. Woodcraft, reprezentovaný Ligou lesní moudrosti, je s námi již více než sto let. Principy tohoto pohledu na svět, které jsou neobyčejně pozitivní a nabízí hodnotné

prvky výchovy člověka, popisuje ve svém článku J. Porsch. Je ohnivcem LLM, kdož je člověk s přirozenou autoritou, který zároveň tíhne k rozvíjení mezilidských vztahů, duchovna a woodcraftu. Článek pojednává o typických tradicích a obřadech, dozvídáme se i krátké zpovědi dalších ohnivců - jejich vnímání dané role pro komunitu a důležitost tradic. M. Turečková tematicky napojuje s článkem o dění v lesní školce Za humny, kde se tvořila lesní opera Červená karkulka. Text přibližuje nejen chod alternativní mateřské školy, ale zároveň akční týdenní projekt, který vyvrcholil jedinečným vystoupením dětí, pedagogů a zúčastněných rodičů. Komunitní zážitek, hry v rolích a společně strávený čas přivádí k inspiraci. Svět barev nám přibližuje článek Š. Grimmicha. Pokud chcete nápad k tomu, jak pracovat se smysly a schopnostmi ve vnímání barev, je toto přiblížení dílny s názvem Tisíc barev černého sezamu pro vás. Proč? Jak píše sám autor závěrem: „Jsme mnohem více bdělí, přítomni a v kontaktu s naším vlastním prožíváním, se světem takovým, jaký je, nejen se slovy.“ (str. 94) Rubrika nabízí kromě recenzí knih Bouřlivá léta (J. T. Johnsonová, 2011), Mýtus Věčného Žida (J. Vacek, 2012) a Světová náboženství: cesty člověka k sobě samému (P. Archiati, 2012) v rámci ŠTAFETY OSOBNOSTÍ rozhovor Jana Slavíka se Zdeňkem Helusem. Ten na sebe odkrývá část své životní cesty k oborům psychologie a pedagogika, svůj vztah k vývoji dětských duší a také inspirativně mluví o svých vlastních vírách v současném světě.

Časopis nabízí texty vážící se k oboru, který zastřešuje název zážitková pedagogika. Dotýká se dalších oborů pedagogiky a psychologie, svým charakterem je některými odborníky řazena mezi pedagogiky alternativní. Tím je vytvořen prostor pro ukotvení oboru jako vědy, což s sebou ale nese dlouhodobý proces ujasňování terminologie, definování metod, výzkumné práce. Gymnasion si v tomto ohledu neklade za cíl konkurovat akademickým textům. Naopak se snaží co nejvíce přiblížit zážitkovou pedagogiku veřejnosti, mnohým z nás, kteří pro svou práci hledáme inspiraci, ptáme se po teoriích, vyladujeme metody a zajímáme se o to, jak to či ono fungovalo v praxi někoho jiného. Díky propojení těchto čtyř sfér vnímáme odbornou úroveň jako vynikající. Uvidíme, zda bude mít Gymnasion s postupem času tendenci přiblížit se rozšiřujícímu pedagogickému výzkumu, nebo zda zůstane velmi lidským časopisem pro zážitkovou pedagogiku.

Již tradičně je obohacen dokumentujícími černobílými fotografiemi, které svým designem velmi příjemně vystihují podstatu daného příspěvku. Je myšleno i na detaily kompozice v návaznosti na obsah textu (např. první úvodní článek, alias „černobílý svět“). Potěšující je, že se tímto číslem Gymnasion vrací zpět ke své tištěné verzi, takže ti, kdo preferují šustění stránek oproti „scroll-down“ počítačové myši, si opět přijdou na své.

Jazyková a stylistická úroveň časopisu je velmi dobrá. Články jsou psány čtivou a atraktivní formou, která odpovídá zvoleným tématům. Hra se slovy není výjimkou, což čtenáři nabízí skryté vrstvy textu. Veškerý obsah je psán srozumitelně a spisovně.

Časopis Gymnasion je svým charakterem velice inspirativním čtením přibližujícím aktuální problematiku zážitkové pedagogiky jak pro odbornou, tak pro laickou veřejnost. Podrobně zkoumá dílčí témata teorie, metod a praxe, čímž nabízí tvůrčí banku nápadů jak pro lektory pohybující se mezi nejrůznějšími kurzy, tak pro všechny, kteří fungují v oblasti pomáhajících profesí v teoretické i praktické rovině.

*Petr Soják, Veronika Nýdrlová
Katedra sociální pedagogiky PdF MU*